

esse, vel ipse finis, ad quem comparata est hæc collatio, satis ostendit.

§. CLXXXI.

Porro inter jura majestatis immanentia etiam esse JUS ADMINISTROS et MAGISTRATUS CONSTITUENDI. (§. CXXXVI.) Ubi per ADMINISTROS intelligimus, qui partem reipublicæ, sibi creditam, nomine imperantium administrant: per MAGISTRATUS, qui illam partem, nomine proprio, at dependenter à summo imperante, administrant. Quum ergo et administri vice imperantium; et magistratus dependenter ab iis rempublicam capessant: consequens est, 144) ut ii à solo imperante constituendi sint, 145) nisi hic vel aliis eligendi presentandive, vel 146) integro collegio cooptandi jus derit. 147) Ut eidem obligentur speciatim, ac proinde 148) illi et rationes reddere teneantur, et 149) si male fungantur munere, ab eo dignitate merito priventur, quin et 150) poenas dent, pro eo, ac merentur, si doli culpæ majoris rei sint. *)

*) Non vero puniendum consilium non fraudulentum, quod eventus destituit, quum hunc nemo præstet. Nec poenam meretur, qui principis sui aut reipublicæ mandatum exequutus est, si illud in se justitia, aut bonis moribus, non repugnat. Conf. V. A. Corn. van. Bynkershoek Quest. jur. publ. II. 2. p. 196. sequ. Barbarus ergo mos fuit Pœnorum, præstantissimos duces mittentium in crucem, si quid præter animi sententiam accidisset. Nec minus detestabilis est Turcarum aliarumque gentium orientalium consuetudo, qui et ipsi consilium ex eventu estimantes, capitibus damnant omnes, quorum consilium caruit eventu. Quin non modo iuri regulis refragatur hæc truculentia, verum etiam prudentia. Si quis, inquit vir laudatissimus, rebus in arduis consilium desiderat: plures sunt, qui dare possunt, sed nemus unus eventum prestiterit: si et hunc exigas, equis erit, qui consilio suo tibi adesse velit? vel duo, vel nemo.

§. CLXXXII.

Quemadmodum vero administris æque, ac magistrati-

bus,

bus, pars aliqua reipublicæ creditur: (§. CLXXXI.) Officia ita 151) et principis erit virtus maxima, nosse suos, i m p e et dare operam, ut non nisi idoneos munericu pa- rantum res eligat: 152) civium contra, non ambire mun- et ipso- ra, quibus sese impares esse intelligunt, multoque mi- r u m 153) ea largitionibus aliisque turpissimis artibus minis- aucupari, nisi 154) ipsis imperantibus è republica vi- trorum deatur, ut et officia sint in commercio. Præterea res ipsa docet, 155) quemlibet administrum et magistra- tum omnem fidem ac diligentiam præstare, et reipu- blicæ salutem sibi supremam legem ducere debere: tan- toque magis 156) in eam curam incumbere decere ad- ministrum summum ac primarium, cuius humeris im- perans universam reipublicæ molem imposuit: *)

*) Vocari hī solent MINISTRIMI, et de iis queri solet, primum an è reipublica sit, universæ reipublicæ curam uni demandari? deinde, an id salvo jure fieri possit? Prior ques- tio ad prudentiæ civilis scriptores pertinent, inter quos hic legi merentur Hert. Elem. prud. civ. I. 10. 11. nec non Guil. Schroteri et Jac. Thomasii singulares de eo argu- mento dissertationes. De posteriore facile transigunt, qui juris gentium principia paullo accuratius expenderint. Quum enim nihil vetet, quo minus aliis mandemus id, cui ipsi nos non sufficere animadvertisimus: quidni et princeps vi- cies suas aliis mandet, maxime quinā ætas, imperii mag- nitudo, aliisque justæ caussæ, eum ad id faciendum im- pellere possint? Et si in se injustum non est, tutorum es- se aliquod, regnum, quando rex per statutum illud capessere nondum potest: cur infustum sit, illud administrō summo demandari? Attamen injuste ageret princeps, si ideo con- titueret talēm administrum, ut genio tantum indulget, nul- lamque eip. curam animum subire patiatur, quum illo tamquam administrō uti, non ipsum imperium in eum transferre, debeat. Præclare hoc milii videntur vidisse Per- sae, dum primarios rerum administratos eleganter Re- gis adpellavint, teste Xenoph. Cyropaed. VIII. 2. 7. p. 485; de quibus plura Barn. Brisson, de regno Pers. Lib. I. §. CXL. p. 264.

Jus cir-
ca sacra
impe-
rantibus
compe-
tens.

**Inter præcipua quoque majestatis jura, quæ sum-
mus imperans intra rempublicam exercet, est etiam JUS
CIRCA SACRA, seu circa ECCLESIAM particularem,**

Ad §. 183.

Jus circa sacra. Quatenus res divinæ, et caussæ religiosæ pertineant ad politicam potestatem anceps, ac etiam periculosa quæstio est, cum ea de re non solum Catholici à Protestantibus dissentiant in primis, sed nec ipsi Catholici inter se convenient plane, aliud alii hac de re tradunt, et aliud etiam in scriptis, aliud usu fere habetur. A Catholica autem Religione alieni qui sunt jurisconsulti, necessariam judicant in republica unicam, et summam potestatem sacra et profana moderantem, et hierarchiam Ecclesiasticam, seu potestatem in sacra sejunctam à potestate politica monstrum esse, quod imperia lacerat in partes, nec Summos esse Principes qui alium in rebus sacris superiorem comiter venerentur; iccirco omne jus ipsis adscribunt circa sacra. Jam ut hæc sit quasi solemnis tessera eorum omnium qui à Catholica Religione quondam secessiōnem fecere. Agmen dicit Puffendorius in suo libello *de habitu Religionis Christianæ ad vitam civilem*, et in jur. nat. et gent. quem, et alias fuso calamo et ex instituto labefactarunt Catholici, et actum agerem si de integro hanc controversiam versare vellem. Pauca tamem, et quæ Heineccius hic sparsim disséminat, ex illorum doctrina perstringam. Si Ecclesia Christiana, inquit, non subjicitur statui politico, status in statu erit, duo summi imperantes, quorum imperata possunt esse contraria, nec una voluntas, quo summis potestatis nihil potest esse perniciosius. Nam si subdi-
ti pendeant ab extraneo Sacerdote, vel potestate, hoc idem est ac hostilia præsidia in propias excipere arces: si vero Ecclesiam dicas statum constituere independentem in territorio, limitari, et imminui potestatem summorum imperantium clamant, quia non sum-

IX.2.

ma

per quam hic intelligimus societatem seu collegium, re-
li-

ma est, quæ aliam sive æqualem, sive superiorem habet, et tranquilitas simul publica, et ipsa officia ci-
vium turbarentur. Cum itaque non esse statum contendant, Ecclesiam ajunt præferre indolem Collegiorum, seu ejusmodi societatum, queis plures homines certi cujusdam negotii gratia inter se connectuntur salvo summorum imperantium in eosdem jure; quamvis in
hac jurisdictione designanda ipsi, apud quos exulat re-
ligio Catholica, nimium quantum inter se contradicant,
ex quorum sententia nonnulla Heineccius in hoc. §.
affert. Tot verum vana sophismata veræ religionis vin-
dices penitus protriverunt. Ecclesia quippe non est
status civilis et mundanus veluti à Romulo fundatus,
ejusque potestas discernitur à civili tanquam à poten-
tia, quæ phisicum quid prodit, illa vero facultatem
ad aliquid spirituale, et supernaturale præstandum
innuit. Nec quamvis naturæ jure Imperantibus conve-
niat summa potestas, inde cogitur jus habere in sacra,
quoniam autor naturæ eam tribuit potestatem, quæ
tranquilitatem, non quæ confusionem pariat, et ex
naturæ jure profiscisci nequit quod est supra naturam,
religio enim divina revelata est, omnem naturæ or-
dinem prætergrediens. Immo lumine naturæ inter utrasque
potestates discrimen internoscitur. Duæ itaque sunt po-
testates, sed una non elidet alteram, et quamvis eas ut-
cumque statum in statu, principatum dicas esse in prin-
cipatu, non tamen monstrum efficiunt, uti res publica, ci-
vilis in republica, et principatus humanus in principatu
constituunt. Duæ potestates civilis ejusdem ordinis mutuo
pugnant, secus duæ diversi ordinis, ita temperatæ, et
ordinatæ ut una alteram firmet. Quemadmodum com-
plures societates civiles coeunt in unam sive laxiorem,
sive strictiorem, seu ejusdem, seu diversi generis, quæ di-
ci potet societas complexa, vel societas societatum, aut
status etiam in estatu, quia revera sunt status plures. Ita
Religio vera maxime supernaturalis, et revelata verus sta-
tus dici potest hominis, quia est stabilis ratio viven-
di, superveniens tamen naturæ facto Dei revelantis,
et

ligionis gratia initum. Quum itaque omnia collegia et
so-

et hominis credentis; supervenit enim religio revelata societatibus hominum aut carentium religione, aut falsa imbutorum, sed non tollit, neque evertit eas, ut societas civilis adjungens se alteri non cessat, sed perficitur exemplo systhematis Belgarum. Alias Christus dominus monstrum dissensionis, et confusionis invexisset, dum in imperio Romano suam novam constituit Rempublicam: et si naturae jure summæ potestati competit jus in sacra, ergo naturae jura violavit Christus, dum repugnante supra potestate suam condidit religionem. Injustam igitur notam dissidii et dissensionis impingunt religioni Catholicæ, quæ charitate, paupertate, mansuetudine, patientia alta, nunquam seditiones, aut conjurations excitasse legitur, hereticorum, et novatorum ritu, immo Principibus, Regibus, Imperatoribus obedientiam, fidelitatem, obsequium prestandum, solvenda vectigalia, orandumque pro iis docet. Jura ergo utriusque imperii spiritualis, et temporalis ab ipsorum natura et fine deducenda sunt: respublica civilis natura sua diversa est à Christiana, cum illa naturalis, hæc supernaturalis sit, sacerdotii etiam et imperii omnino fines discernuntur, politicae potestatis finis est pax et tranquillitas civilis, Christianæ vero æterna salus; ex finium diversitate, et ex diverso principio media quoque diversa existunt, et proficiuntur. v. Concina Diss. 4. jur. nat. c. 3. Desing. lib. 1. c. 1. Werenk. à num. 213. Nihil tandem juris Principibus in sacra? Controversia hæc admodum controversa est. Cum enim majestatis potestas tam late pateat, quam late summi imperii cura et officium se extendit, ut in harmoniam, et concordiam reducat numerum subditorum utcumque magnum, et diversum, apud omnes in confesso est Principem ipsius Ecclesiæ judicio, et pro illius salute, custodem esse, nutritum, defensorem, seu protectorem divinæ legis, vitia nempe morum non pauca, quæ mixtificori nuncupantur, prohibere, et punire, tueri veritatem, hæresesque, et dissensiones præcavere, atque to-

443
societates simpliciores magis compositis ita sint subordi-
na-

tollere potest, eo fine ut religio pura atque incontaminata subsistat, et exerceatur ab omnibus suis subditis juxta cultum ab Ecclesia receptum, atque à lege revelata præscriptum. Unde liquet jurisdictionem hanc ad tuendam potius dirigi, quam ad cognoscendum de religione. Principi siquidem competit jus puniendi adversus eam peccantem, jus defendendi administrantes illam, tuendi cultum publicum, ac privatum, jus promovendi pietatis interna externaque exercitia, invigilandi ne falsæ doctrinæ contra revelationem, vel contra traditionem Catholicam serantur, ita ut subditi semper resigiosi, justi, ac pii evadant. Ceterum quoad jus dogmaticum, ac hieraticum sacrorum omnium directiva potestas, interpretativa, ac dogmatica religionis Ordini Ecclesiastico à Christo adstruitur; qui quidem ordo à politico, et œconomico distinctus ut supra monstravimus.

Porro quoque personæ et bona Ecclesiastica aliquo modo sub imperio habet Princeps, non quatenus sacra, et ita nullius sunt, sed quatenus in Republica existunt, et ad politicum ordinantur finem, ac etiam defensionem, et alia commoda exinde percipiunt, qua propter in potestate magistratus politici, cui summa rerum sit, itidem esse censentur. Hinc nonnumquam in Clericos graviorum præsertim criminum reos animadvertisunt, bona quibusdam casibus, tributis, et collectis onerare solent, vel ne ad Ecclesiam perveniant prohibere, et omnem insuper religionis, et Ecclesiasticæ potestatis abusum in præjudicium legitime constitutæ reipublicæ possunt coercere. Sed quam maxime cavendum ne dum sartam tectam rempublicam cupimus, in servitudinem Ecclesia detrudatur. Nostrum vero minime nunc est omnia jura Principum asserrere, sed quæ ab Heineccio longius erecta videantur, ad justos limites redigere, quem ideo pedetentim sequemur, et pro data occasione de his nonnulla admonemebimus. Plurima et optimæ frugis excussa sunt doctissimis opusculis, quæ pridem prodierunt apud nos

nata , ut nihil , quod majori illi societati manifesto
refragetur , agere , salva justitia , possint : (§. XXIV.
66.) consequens est 157) ut et Ecclesiam subordina-
tam esse oporteat reipublicæ : adeoque 158) imperan-
ti etiam competere debeat jus dirigendi res Ecclesiæ.
*) Quod et inde solide probatur , quod reipublicæ u-
nam esse voluntatem oporteat. (§. CXV. 50.) talis
vero non esset futura , si Ecclesia particularis non su-
besset imperio , sed singuli , alias imperio subjecti , eo
ipso , dum in hanc societatem coalescunt , collegium li-
berum , et à summo imperante independens , consti-
tuere possent. Accedit , quod quum ea omnia jura cum
majestate conjuncta sint , sine quibus securitas civium
obtineri non posset , (§. CXXXV. 29.) experientia
vero doceat , securitatem hanc , tum internam , tum
externam , vel maxime turbasse homines obtenu reli-
gionis : quis principi denegat jus sacra ita moderan-
di , ne quid res publica detrimenti capiat ?

*) Apud Romanos vigebat hoc jus majestatis, quo uno titulo credebatur *jus publicum etiam in sacris*, et *sacerdotibus consistere*, ut l. 1. §. 2. D. de *just.* et *jure*. Nunc vero caute accipiendum jus hoc majestatis, caute asserenda subjectio hæc Ecclesiæ ob directionem necessariam Reipublicæ, quæ subjicitur imperanti summo, qui Episcopos ceterosque ministros suos constituit, ut regerent Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Act. Ap. c. 2. v. 28.

§. CLXXXIV.

An illud Religio, ob quam homines in societatem illam,
se exse- quam
rat cir-
ca arti- nos omni cum eruditione , et ingenii acumine exascia-
culos fi- ta *Juicio Imparcial* , *Tratado de la Amortizacion ab in-*
dei? *tegerrimo* , et sapientissimo viro , qui genuinos et ve-

*El Sapientissimo
S. Campo Manes: gloria de España.*

Ad §. 184.

Religio ob quam homines in societatem illam, quam Ecclesiam vocamus, coalescunt. Religio veluti religatio est ex multorum conjunctione constans, hoc enim pie-

quam Ecclesiam vocamus, coalescunt, (§. CLXXXIII.)
duobus constat capitibus: priore, ut rectas de Deo
habeamus sententias: (Lib. I. §. CXXVII. 16.) pos-
teriore, ut eudem perfectissimo amore prosequamur:
(ibid. §. CXXX. sequ.) Inde facile patet, 159) circa
Kkk ij prius

Kkk ij

prius

tatis vinculo astricti Deo , et religati sumus inter nos ,
unde ipsa religio nomen accepit , ait Lactant. Instit.
lib. 4. quo sensu sumi videtur ab Heineccio. Vel dicta
est à reelegendo cum Cicerone , et sic religio videtur
dicta à relegendo ea , quæ sunt divini cultus , quia
homini sunt frequenter in corde revolvenda , aut quia
Deum reeligere debemus , quem amiseramus negligen-
tes , aut dicitur etiam à religando quia nos religet
uni Omnipotenti Deo ut cum Augustino ait Div.
Thom. 2. 2. q. 81. art. 1. ipse enim est cui princi-
paliter alligari debemus , tamquam indificienti princi-
pio , ad quem etiam nostra electio assidue dirigi de-
bet , sicut in ultimum finem , quem etiam negligentes
peccando amittimus , et credendo , ac fidem simul pro-
testando re apprehendere debemus. Atque ita optime
definitur religio , Dei nempe cognitio cum smumo er-
ga illum obsequio , amore , et servitute conjuncta. Cu-
jus due sunt partes , pura cognitio sive ratione , sive
revelatione prodita , et sincerus cultus. Quapropter
utramque nominis originem recte accommodari posse
putat Ant. Genuensis Christi. Theodog. Elem. lib. 5.
c. 1. Duplices actus habet , quosdam quidem propios ,
et inmediatos , quos elicit , et per quos homo ordi-
natur ad solum Deum , sicut sacrificare , adorare , et
alia hujusmodi. Alios autem actus habet , quos pro-
ducit interventu virtutum , quibus imperat , ordinans
eos ad divinam reverentiam. Ita visitare pupillos , et
viduas in tribulatione actus est elicitus à misericordia ,
sicut immaculatum se custodire ab hoc sæculo elicitur
à temperantia , sed uterque per modum imperii per-
tinet ad religionem , quapropter religio non solum
nos ordinat ad Deum , sed etiam erga proximos v.
Thom. 1. c. Sed Heineccius hic intra actus religionis
proprios subsistit. *Heineccius in hoc nihil.*

peccat; quin potius remacu^{re}etigit.